

ندارد .

متأسفانه در تمام حوزه آذربایجان چنانچه ذیلا بیاید کسودکستان وجود ندارد و یکی از وسائل اصلاح فرهنگ و پیشرفت آن بلکه قدم اول این اقدام ایجاد کسودکستانهای بیشماری است که در سرتاسر آذربایجان باید صورت عمل بخود بگیرد و در مرحله نخستین کسودکان شهرها و متعاقب کسودکان قری و دهات بزبان مادری خود یعنی زبان فارسی آشنائی یابند و خلاصه پس از سی سال و تجدید نسل ترکی فعلی آذربایجانی بالمره از میان برود و زبان شیرین قطران و همام و فردوسی و سعدی و حافظ جانشین آن بشود .

نقاطی که فعلا ادارات فرهنگ دارد بقرار زیر است :

تبریز - سراب - اردبیل - آستارا - خلخال - خیاو - اهر شبستر - مرند - خوی - ماکو شاهپور - رضائیه - سلدوز - مهاباد - میاندوآب - تکاب - مراغه - دهخوارقان - اسکو - میانه

بدیهی است سایر بخشهای این استان به تاسیس اداره فرهنگ نیازمند است امید میرود تدریجا انجام پذیرد.

آمار آموزشگاهها در سال تحصیلی ۱۳۳۶ - ۱۳۳۷ :

جمع	سایر نقاط آذربایجان	تبریز	
۳۳۵	۲۹۵	۴۰	ابتدائی
۳۲	۲۶	۶	متوسطه دولتی
۲۵	۲	۲۳	ابتدائی
۱۴	۱	۱۳	متوسطه ملی

جمع ۸۲ باب ۳۲۴ باب ۴۰۶ باب

که به ۳۳۵ باب دبستان دولتی و ۲۵ باب دبستان ملی و ۳۲ باب دبستان

دولتی و ۱۴ باب دبیرستان ملی تجزیه میشود از آمار بالا این نتیجه نیز حاصل میشود که از ۳۹ باب دبستان و دبیرستان ملی ۳۶ باب آن در تبریز و فقط ۳ باب آن در سایر نقاط آذربایجان دائر است.

آمار دایره آموزش

تبریز	سایر نقاط آذربایجان	جمع			
دختر ۳۵۷۵	۶۰۵۰	۹۶۲۵	} ابتدائی	} دولتی	
پسر ۷۰۴۵	۲۹۲۳۳	۳۶۲۷۸			
دختر ۳۳۹	۲۹۰	۶۲۹	} متوسطه		
پسر ۷۵۶	۱۸۳۲	۲۵۸۸			
دختر ۸۰۵	—	۸۰۵	} ابتدائی		} ملی
پسر ۴۷۰۶	۳۵۴	۵۰۶۰			
دختر ۳۸	—	۱۳۸	} متوسطه		
پسر ۱۰۳۱	۷	۱۰۳۸			
جمع ۱۸۳۹۵	۳۷۷۱۶	۵۶۱۱۱	نفر		

از آمار بالا نتایج زیر بدست میآید:

۱ - تعداد محصلین تبریز نصف محصلین سایر نقاط آذربایجان میباشد و با رعایت جمعیت تبریز از تمام شهرستانهای آذربایجان جلوتر است.

۲ - در تمام نقاط آذربایجان دختران دانش آموز ۱۱۱۹۷ نفر با نسبت ۲۰ در صد و پسران دانش آموز ۴۴۹۶۴ با نسبت ۸۰ در صد وجود دارد.

۳ - تعداد محصلین مدارس دولتی دخترانه و پسرانه ۴۹۱۲۰ نفر با نسبت

۰/۰۷۷/۵ و تعداد محصلین مدارس ملی دخترانه و پسرانه ۷۰۴۱ نفر با نسبت ۰/۰۱۲/۵ ملاحظه می‌شود .

۴ - دبستان و دبیرستان دخترانه ملی در آذربایجان وجود ندارد .

۵ - تناسب دانش‌آموزان نسبت به جمعیت ۰/۰۲ می‌باشد و بسیار نازل است .

بعلاوه در پاره‌ای از شهرها و قصبات کلاس اکابردائراست و نوآموزان آن به ۴۲۳۶ نفر بالغ می‌شود .

تعداد دانش‌آموزانیکه بخرج دولت بطور شبانه روزی (پانسیون) تحصیل می‌کنند در تبریز ۱۰۲ نفر و در رضائیه ۶۲ نفر جمعاً ۱۶۴ نفر می‌باشند .

در آذربایجان بطور کلی دبستان و یا دبیرستان کشاورزی وجود ندارد فقط در کلاسهای پنج و شش ابتدائی فارابی آستارا و صائب رضائیه بعضی از مواد کشاورزی تدریس میشود و در نظر است عنقریب در رضائیه دانشکده کشاورزی که جزء دانشگاه تبریز خواهد بود تاسیس شود .

دانشگاه تبریز

دانشگاه تبریز که فعلاً مشتمل بر دو دانشکده ادبیات و پزشکی است در سال تحصیلی ۱۳۲۶ بوجود آمد و دوره نخستین را در خرداد ماه ۱۳۲۷ پایان داد و نتیجه آن بشرح زیر می‌باشد .

۱ - دانشکده ادبیات که دارای دورشته « زبان و ادبیات فارسی » و « تاریخ و جغرافی است »

جمع	رشته تاریخ و جغرافی		رشته زبان و ادبیات فارسی		
	پسر	دختر	پسر	دختر	
—	۶۶	—	۲۱	—	داوطلب سال اول ۲۵
—	۵۰	—	۲۳	—	شرکت کنندگان در امتحان ۱۷
—	۱۹	—	۱۱	—	قبول شدگان ۵
—	۳۴	—	۲۲	—	تجدیدیهها ۱۲

شاگرد اول در رشته اول آقای محمد مینائی با معدل ۱۷/۱۰

در رشته دوم آقای محمد باقر جدی با معدل ۱۷/۱۰

شاگرد دوم در رشته اول آقای علی محسنی با معدل ۱۵/۴۰

در رشته دوم آقای رضا قلی تقی زاده اسکونی ۱۵/۳۵

شاگرد سوم در رشته اول آقای محمد قوامی مقانی ۱۵/۳۲

در رشته دوم آقای جواد حق ناجی ۱۵/۲۷

۲ - دانشکده پزشکی

جمع	دختر	پسر	
۷۱	۳	۶۸	داوطلب سال اول
۶۷	۳	۶۴	شرکت کنندگان در امتحان
۴۱	۳	۳۸	قبول شدگان
۲۶	—	۲۶	تجدیدیهها

شاگرد اول آقای حسین علی زهتاب با معدل ۱۶

دوم بانوجما مرادیان ۱۵/۵۴

سوم آقای مجتبی سید عالی نسب ۱۵/۵۳

نام دانشجویان اول دو دانشکده از اینجهت ذکر شد که چون دوره اول

تحصیلی این دو دانشکده در تبریز بوده لذا خالی از اهمیت نیست و

بهین دلیل مناسب میدانیم نام استادان سال اول تحصیلی هر دو دانشکده را نیز ثبت نمائیم تا اثر خدمت آنان در ابتدای کار باقی مانده باشد زیرا هر کار در بدایت امر دشوارتر از نهایت آنست و کسانی که این دشواری را تحمل میکنند و پایه و اساس استواری را بنیان میگذارند مورد احترام بوده و زنده و پایدار خواهند بود.

استادان دانشکده ادبیات تبریز و تاریخ و جغرافی

در سال اول تحصیلی ۱۳۲۶ - ۱۳۲۷

- ۱- آقای دکتر خانبابا بیانی رئیس دانشکده و استاد تاریخ
- ۲- محمد تعلیمی معاون دانشکده و روانشناسی
- ۳- عبدالرسول خیام پور و ادبیات فارسی
- ۴- یحیی ماهیار نوایی و تاریخ قبل از اسلام
- ۵- غلامرضا جرجانی و جغرافیا
- ۶- حسن قاضی طباطبائی و زبان عربی
- ۷- تقی فاضل جوادی و منطق
- ۸- بانو ماری لوئیز (خانم دکتر تعلیمی) و زبان فرانسه
- ۹- ایدیا یکانیانس و روسی

استادان دانشکده پزشکی در سال اول تحصیلی

۱۳۲۶ - ۱۳۲۷

- ۱ - آقای دکتر مصطفی حبیبی (۱) رئیس دانشکده
- ۲ - محمدشفیع امین کفیل دانشکده و استاد جراحی و تشریح
- ۳ - جعفر ایزدی استاد بیولوژی و جانورشناسی
- ۴ - کریم مقانی
- ۵ - علوی
- ۶ - حمید برار
- ۷ - مهندس موسی ژام
- ۸ - دکتر حسنعلی زاده
- ۹ - شمس نیا
- ۱۰ - مهندس اقبالی
- ۱۱ - دکتر چادرشبیچی

کتابخانه

کتابخانه فرهنگی در بعض نقاط آذربایجان مانند رضائیه . آستارا اردبیل . میانه . مرند . وجود دارد ولی نگارنده از میزان اهمیت و تعداد کتاب و درجه استفاده از آن را وقوف ندارم لیکن کتابخانه و

(۱) دکتر مصطفی حبیبی که یکی از شخصیت های برجسته دانشکاه تهران و رئیس دانشکده پزشکی تبریز بود با کمال تأسف در پنجشنبه ۲۶ فروردین ماه ۱۳۲۷ در جوانی بدرود حیات گفت و قلوب فرهنگیان بلکه عموم ایرانیان را داغدار ساخت مقام علمی و خدمات فرهنگی او هیچگاه از نظر ایرانیان محو نخواهد شد مخصوصاً آذربایجانیان حق شناس حق زحمات این مرد دانشمند را در ایجاد دانشکده پزشکی تبریز هیچوقت فراموش نخواهند نمود

متعاقب این واقعه کفالت دانشکده پزشکی آقای دکتر محمدشفیع امین معاون دانشکده که از هرجه شایستگی داشت بر گذار گردید .

قرائتخانه تربیت (۱) واقع در جنب دانشسرای پسران تبریز قابل ذکر است که در آن ۹۸۲۵ مجلد کتاب چاپی و ۲۶۰ مجلد کتاب خطی یافت میشود و بسر پرستی اداره فرهنگ همیشه آماده مراجعه ارباب دانش و ذوق میباشد.

کثرت و گرفتاری مشاغل اداری نگارنده را مجال نداده است که معرفت کامل بحال فنلا و دانشمندان فعلی آذربایجان پیدا کنم ولی آنچه تا حال درک کرده‌م فاضل محترم آقای نخجوانی و برادر دانشمندش آقای حاجی حسین آقا نخجوانی و علامه روحانی آقای میرزا عبدالله مجتهدی و سخندان ناذوق آقای حاج ذکاءالدوله سراجمیر دارای کتابخانه شخصی قابل ذکری هستند و نگارنده در برخی از مواقع بعضی از کتابخانه های آنان را دیده و بهره مند شده‌ام.

دانشکده ادبیات تبریز از سال پیش اهتمام در تهیه کتابخانه برای دانشجویان نموده است و در این مدت قلیل بهمت آقای ذکتر بیانی رئیس فاضل دانشکده موفق بجمع آوری ۳۲۰۰ مجلد کتب نفیس گردیده است و امید میرود این کتابخانه یکی از کتابخانه های بزرگ و قابل استفاده شهر تبریز گردد.

اصلاحات فرهنگی

از سال ۱۳۲۶ اقداماتی را که برای ساختمان دبستان و دبیرستان شده و

(۱) این کتابخانه بهمت دانشمند محترم مرحوم محمد علی تربیت ایجاد و مورد استفاده قرار گرفته در سال ۱۳۰۸ شمسی که نگارنده به تبریز سفر کوتاهی کردم مرحوم مشارالیه شهردار تبریز بود و علاوه بر تأسیس این کتابخانه در عمران و آبادی شهر تبریز بذل همت کرده و خیابان تربیت از مستحقات اوست. کتاب (دانشمندان آذربایجان) نمونه و اثر دانش مرحوم تربیت میباشد.

بعض از آنها اکنون آماده و برخی قریباً تمام و مہیای کار میشود میتوان
بسه جزء تقسیم نمود :

جزء اول از محل عطایای ملوگانه (۱)

۱۴ باب دبستان و دبیرستان و تعمیر مدارس طلاب علوم دینی و ساختمان
سه میدان ورزش بشرح زیر :

۱ - یکباب دبستان درمیانه باعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال یکقطعه زمین بمساحت

/ ۷۵۰۰ مترمربع برایگان تهیه و عملیات ساختمانی نزدیک باتمام و برای سال
تحصیلی ۱۳۲۷ جهت استفاده آماده خواهد بود .

۲ - یکباب دبستان دررضائیه باعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال ساختمان یک

اشکوبه آجری بمساحت ۵۰۰ مترمربع شروع و جهت استفاده برای شهریور
۲۷ آماده است .

۳ - یکباب دبستان در مهاباد باعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال یکقطعه زمین

رایگان جهت این دبستان تهیه و عمارت آجری یک اشکوبه بمساحت ۵۰۰
مترمربع در دست ساختمان و برای شهریور ۲۷ مهیا خواهد بود .

۴ - یکباب دبستان درشیشوان باعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال پی کنی و پی ریزی

و دیوارسازی آن تمام شده بقیه عملیات ساختمانی در جریان امید میرود
برای اول سال تحصیلی ۲۷ حاضر شود .

۵ - یکباب دبستان در سراب باعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال زمین آن برایگان

(۱) اعلیحضرت مہایون محمد رضا شاه پہلوی در سفر خرداد ۱۳۲۶ بآذربایجان

مبلغ ۵۹۲۸۰۰۰۰ ریال برای ساختمان موسسات عام المنفعه از قبیل قنوت و تنظیم آ

ولوله کشی و بیمارستان و دبستان و دبیرستان و زمین ورزش تعمیر مدارس دینی و مس

از جیب قنوت خود اعطاء فرمودند و اقدامات لازم برای تمام آن بعمل آمده است

تهیه شده و ساختمان آن نزدیک باتمام است .

- ۶ - یکباب دبستان درنمین بااعتبار / ۵۰۰۰۰۰ ریال بنای يك اشكوبه
آجری در ۵۰۰ مترمربع دراواخر اردیبهشت ۲۷ شروع شده . .
- ۷ - یکباب دبستان و آزمایشگاه درآستارا بااعتبار ۱۰۰۰۰۰۰ ریال
مساحت زیربنا / ۶۵۰ مترمربع و يك اشكوبه و آجری خواهدبود عملیات
ساختمان درجریان بزودی آماده استفاده میشود .
- ۸ - یکباب دبستان درمیانندوآب بااعتبار ۵۰۰۰۰۰ ریال زمین آن
برایگان تهیه شده ساختمان آن اجری و يك اشكوبه بمساحت ۵۰۰ مترمربع
و عنقریب آماده میشود .
- ۹ - یکباب دبستان درمراغه با اعتبار ۵۰۰۰۰۰ ریال مساحت زیربنا
۵۰۰ مترمربع از سنگ شروع شده و بزودی خانه خواهدیافت
- ۱۰ - یکباب دبیرستان دراردبیل بااعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال ساختمان این
دبیرستان آجری و يك اشكوبه زیربنا ۱۲۰۰ مترمربع و درجریان تکمیل است .
- ۱۱ - یکباب دبیرستان در آذرشهر بااعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال ساختمان
این دبیرستان سنگی و يك اشكوبه مساحت زیربنا / ۱۳۵۰ مترمربع فقط
سفیدکاری و رنگ آن باقی است .
- ۱۲ - یکباب دبیرستان درمرند بااعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال مساحت زیربنا
۱۱۶۹ مترمربع و درجریان ساختمان امیدمیرود برای سال تحصیلی ۱۳۲۷ آماده شود .
- ۱۳ - یکباب دبیرستان دراهر بااعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال مساحت زیربنا
۱۲۰۰ مترمربع آجری و يك اشكوبه و درجریان تکمیل است
- ۱۴ - یکباب دبیرستان درمراغه بااعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال مساحت زیربنا
۱۲۰۰ مترمربع ساختمان این دبیرستان نزدیک باتمام و برای اول سال تحصیلی
۱۳۲۷ آماده خواهدبود .

۱۵ - برای تعمیر مدارس علوم دینیہ (۱) ۵۰۰۰۰۰ ریال اعتبار اعطاء و از طرف علماء اعلام انجام امر بعهده آقای حاج محمد باقر کلکته چی که یکی از بازرگانان خیر مقیم تبریز است برگزار گردید مشارالیه مدارس قدیمه طالبیه - صادقیه - حاجی صفر علی - حسن پادشاه و سید حمزه را تعمیر و مبلغ معتابهی نیز از خود بمصرف رسانده و خلاصه آبروئی بمدارس قدیم داده شده است بعلاوه قلم بالایا مبلغ ۱۵۰۰۰۰ ریال برای تعمیر مقام صاحب الامر و ۱۸۰۰۰۰ ریال جهت تعمیر مسجد جامع مهاباد مرحمت شده که بمصرف رسیده است .

۱۶ - میدان ورزش تبریز با اعتبار ۵۰۰۰۰۰۰ ریال برای انجام این امر زمینی از باغ شمال بمساحت ۵۵۰۰۰ متر مربع انتخاب و شامل یکدستگاه ساختمان دواشکوبه بمساحت ۸۵۰ متر مربع و جایگاه تماشاچیان و استخر شنا و زمین فوتبال و دو و باسکتبال و والیبال که از چندی پیش شروع و در دست تکمیل است دیوارکشی آن بطول یک هزار متر کرباس انجام یافته است

۱۷ - میدان ورزش رضائیه با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال شامل دیوارسازی و سد سازی و زمینهای فوتبال و باسکتبال و والیبال و جایگاه تماشاچیان و قسمتهای دیگر است زمین آن بمساحت ۶۰۰۰۰ متر مربع انتخاب و دیوار سازی و سد سازی آن تمام و عملیات ساختمانی در جریان است

۱۸ - میدان ورزش اردبیل با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال شامل دیوارسازی

(۱) در تبریز در حدود ۴۵۰ نفر طلاب علوم دینیہ بتحصیل اشتغال دارند ولی نظام و تشکیلات کامل و مرتبی برای آنها مهیا نیست هرگاه دانشکده معقول و مشغول در تبریز ایجاد شود زمینه مساعدی برای پیشرفت آنها خواهد بود

و زمینهای فوتبال و باسکتبال و والیبال و جایگاه تماشاچیان و استخر شنا در زمینی بمساحت ۴۵۰۰۰ مترمربع میباشد عملیات ساختمانی در جریان است

جزء دوم

از وجوه جمع آوری شده از محل قند و شکر که بوسیله معتمدین محلی بمصرف رسیده بشرح زیر :

- ۱ - یکباب دبیرستان کامل در تبریز - خیابان پهلوی که هنوز باتمام نرسیده .
- ۲ - یکباب دبستان شش کلاسه در اردبیل .
- ۳ - یکباب دبستان شش کلاسه در مرند .
- ۴ - ۵ - دوبات دبستان چهار کلاسه در آستارا .
- ۶ - یکباب دبستان در خوی - گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ۷ - یکباب دبستان در آسپاران - گاه علوم انسانی
- ۸ - یکباب دبستان در رضائیه

جزء سوم

هدایای مردم به دولت و اجرای قانون تعلیمات اجباری

اینیه ای که اهالی آذربایجان در سال ۱۳۲۶ در نقاط مختلف بهزینة خود برای دبستانها مطابق نقشه درمینگ ساخته یا ساختمانهای موجود خود را اهداء نموده اند ۵۲ باب بشرح زیر است :

۱ - مرند	درقریه افشار	۲۲- میانه	میدانداغی
۲ - مرند	درقریه داران		(گرم رود)
۳ -	قره باغ	۲۳- میانه	قریه طارون
۴ -	آق بلاغ	۲۴- شاهپور	سلطان احمد
۵ -	هرزند جدید	۲۵-	قره قشلاق
۶ -	بناب	۲۶-	سوره
۷ -	دولت آباد	۲۷- شاهپور	قریه سیلاب
۸ - تبریز	محلہ ششگلان	۲۸- خلخال	هشجین
۹ - تبریز	محلہ ششگلان	۲۹- اهر	کردلر
۱۰- ارونق	قریه تیل	۳۰-	آستمال
۱۱- ارونق	قریه چهرگان	۳۱-	جانانلو
۱۲ -	بنیس	۳۲-	توغلی سفلی
۱۳ -	شانجان	۳۳-	قلعه کنندی
۱۴ -	داریان	۳۴- اردبیل	دیجوجین
۱۵ -	سیس	۳۵- شراب	قلعه جوق
۱۶ -	دیزج خلیل	۳۶-	فرکوش
۱۷ -	سرکند یزج	۳۷-	شیره جین
۱۸ -	قصبه شبستر	۳۸-	رازلیق
۱۹- اسکو	قریه ایلخچی	۳۹- مراغه	قره چوبوق
۲۰- اسکو	قریه گلجاء	۴۰-	شیراز
۲۱- میانه	خوبستان	۴۱- شاهیندژ	قصبه شاهیندژ
	(گرم رود)	۴۲-	قریه ساروجه

۴۳- تکاب	قصبه تکاب	۴۹- ماکو	بره قویون
۴۴- میاندوآب	قریه باروق	(قجور)	
۴۵-	قره چال	۵۰-	چای باسار
۴۶-	در	(خوک)	
۴۷-	حسین آباد	۵۱- رضائیه	محل باغ دلگشای رضائیه
۴۸- آستارا	عباس آباد	۵۲- شاهپور	کوچمشک

بهداشت و بهداری

در صورتیکه اهالی آذربایجان را با ساکنین فارس، خراسان، گیلان، کرمانشاهان حتی طهران قیاس بگیریم باید گفت از نظر بهداشت آذربایجانیان صدها قدم از سایر هموطنان جلو بوده و بواسطه تأثیر هوا و کار تندرست و بعزت عدم اعتیاد بدخانیات و افیون و مواد الکلی مزاجشان سالم و قوی البینه هستند مع الوصف با مقایسه بوضع بهداشت ملل راقیه امروزه جهان ایرانیان عموماً از نعمت تندرستی و سلامت مزاج کم بهره بوده و طیب و دارو در کشور ایران نسبت بجمعیت آن بقدری کم است که نفوس بسیاری فاقد پزشک و دارو میباشند این اصل کلی در آذربایجان نیز جاری است و اداره بهداری قادر نیست حتی بودجه و اعتبار خود را که بسیار قلیل است اجرا نماید و چنانچه ملاحظه میشود اعتبار حقوقی و پرسنلی پزشکان بعضی از نقاط بواسطه نبودن پزشک صرفه جوئی شده و قری و قصبات حتی بعضی شهرها باندازه کفایت و در حدود بودجه طیب ندارند و مردم آن سامان بآتش درد خود میسوزند و میسازند این موضوع حقیقه مایه تأسف است که در بعضی از نقاط مثلاً تب مالاریایی شدید و مزمن وجود داشته و داروی آن نیز موجود باشد و مردم آن بنوبه غش مبتلا و تلف شوند

ولی طبیعی که داروئی را برای شفاء بیمار باو بنخوراند و یا تزریق کند که او از مرگ نجات یابد در میان نباشد یا اگر حیانا باشد حس فداکاری و همنوع دوستی در آن طیب آنقدر نباشد که از شهر و اقامتگاه خود قدمی فراتر نهد و بداد بیچارگان و دورافتادگانی که دردهات و قراء اطراف سکونت دارند برسد.

این غم و الم همراه هر وزیر بهداری یا رئیس بهداری هراستان و شهرستانی است که همواره از آن نالیده است و طریقه علاج آنرا نیز نمیداند و بناچار همه را بخدا می سپارد و درمان درد آنان را از پروردگار طلب می کند.

رئیس فعلی بهداری آذربایجان بسیار مرد شریف و بزرگواری است ولی کمتر موقعی شده که با نگارنده ملاقات و این درد بی درمان را ذکر نکند و تأسف نخورد. فقط تنها روزنه امیدی که فعلا در آذربایجان بهمه نوید می دهد وجود دانشکده پزشکی در تبریز است که بزودی دکترهای تحصیل کرده بجامعه آذربایجانیان تحویل خواهد داد مشروط بر اینکه آقایان از خود گذشتگی نشان داده و پس از پایان تحصیلات خود حاضر شوند تصدی درمانگاههایی که دردهات و قری و قصبات بخون جگر تدارک شده و میشود قبول نمایند و حداقل دوسه سالی از مزایای شهر خود چشم پوشی نموده و این خدمت بزرگ را به برادران گرامی و عزیزانی که در آن نقاط مواد اولیه و مایحتاج زندگانی او و سایرین را تهیه میکنند انجام دهند.

تردید ندارم که این آرزو برآورده خواهد شد زیرا بطوریکه در فصل مربوط به (عادات و آداب آذربایجانیان) بیاید آذربایجانیان فداکاری عجیبی در راه حفظ میهن و برادران هم میهن خود دارند نهایت باید موجبات اعمال و اجرای این احساسات پاک را فراهم ساخت و وسائل کافی که یکی همین ایجاد دانشکده پزشکی است بدست آنها داد.

با علم و اطلاعی که دارم نمیتوانم از ذکر این نکته باریک خودداری کنم که بعضی بلکه اغلب از دانشجویان با چه صعوبتی تحصیل می کنند بطوریکه حتی وسائل اعاشه برای آنها فراهم نیست ولی مع الوصف بهر ترتیب و قیمتی است که دردرس خود چنان میگرانید که آنانرا باید شیفته و فریفته علم و دانش خواند بعضی از محصلین در تعطیل تابستان بتحصیل معاش می پردازند و از درآمد آن سه ماه با کمال قناعت خرج نه ماه تحصیل خود را کفایت می کنند تا مبادالطمه بدروس آنها بخورد و خلاصه از تحصیل باز بمانند تردیدی نیست که چنین عناصری چنان بدر جامعه بخورند و چنان فداکاری بکنند که جبران مافات نیز بشود. نگارنده را با دانشگاهیان و فرهنگیان رابطه چنان است که از این رموز و اسرار خصوصی آنها نیز واقفم و آن مقدار که مقدورم باشد آنانرا مدد می کنم و این فریضه دیگران نیز هست و غفلت از آن مخصوصاً از ناحیه توانگران پشیمانی بیار آرد که به هیچوجه قابل جبران نباشد. زیرا امروزه که یک فرد در دنیای کنونی اینهمه گرانبهاست بچه مناسبت در کشور مسا که این اندازه کم جمعیت است مورد توجه قرار نگیرد خصوصاً وقتی که این فرد دانشجو و محصل دانشگاه باشد. هان ای مردم آذربایجان ای مردم غیور وطن پرست و نوع دوست بخود آئید و متوجه باشید که این عبارات از دل سوخته بر می آید و باید بدل بنشیند دانشجویان را تشویق و نوازش کنید و موجبات تحصیل آنانرا فراهم سازید زیرا آنان بمنزله عزیزترین اولاد شما هستند اولادیکه برای خدمت بجامعه آماده می سازید و بهترین عوامل مؤثر برای نفع شما خواهند بود. ضمناً از شما خواهش می کنم قدمی بدرمانگاهها و بیمارستانها بگذارید و ببینید چگونه عده ای بامراض گوناگون مبتلا و وسائل درمان آنها ناقص است مساعدت کنید و این نقص را برطرف سازید این عمل شما احیاء نفوس است اگر یک نفس را احیاء کنید مانند آنست که تمام مردم را احیاء کرده آید

زیرا این يك نفس ممکن است مانند آدم ابوالبشر موجب ایجاد و بقا، نسلیها شود خواهش دیگری دارم و آن این است که مانند نگارنده قدیمی فراتر نهدید و دوفرسخی شهر تبریز جذامیخانه باباباغی را مشاهده فرمائید و ملاحظه کنید که چگونه عده‌ای از برادران و خواهران شما بدرد غیرقابل درمانی مبتلا و باچهره‌های کربیه و روزگار بسیار تاسف آور انتظار مرگ خود را میکشند آنوقت بشکرانه نعمت سلامتی خود آنانرا نوازش و عطوفت کنید و بدانید که فرقی بین آنها و شما و اولاد شما نیست همه از یک نوع و یک جنس با شکل و شمائل واحد ولی ... زینهار از غفلت!

اینک آمار خدمتگذاران بهداری و تخت خوابهای دائر آذربایجان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتاب جامع علوم انسانی

شماره	بهداری	بزرگ شیک در نیمه	بزرگ شیک معجاز	قاره	بزرگ کنار	آب کوب	داروساز	کارمندی اداری	بازرسی	خدمت گزار جزه	نهاد انجمن آب	جمع نفرات	جمع نهاد	انجمن آب	ملاحظات	
۱	مرکز بهداری آذربایجان	۲				۴				۱		۴۲				
۲	آزمایشگاه		۱							۲		۲				
۳	دندان پزشکی	۱								۱		۲				
۴	بنگاه دارویی	۱				۱	۱			۱		۴				
۵	بیمارستان نسوان	۲	۳		۱	۱	۱			۲۸	۱۱	۳۷	۱۱			
۶	» بوعلی	۴			۲	۲	۲			۲۵	۸۰	۳۳	۸۰			
۷	» خیریه	۳			۲	۱	۱			۲۴	۵۰	۳۰	۵۰			
۸	» چشم پزشکی	۲			۱	۱	۱			۹	۱۲	۱۳	۲			
۹	» واگیردار	۱			۱	۵	۵			۱۰	۲۵	۱۳	۲۵			
۱۰	درمانگاه (۸)	۶			۶					۱۱		۲۳				
۱۱	» سیار	۱			۱	۱	۱			۱		۲				
۱۲	جدامیخانه بابا باغی	۱			۱	۲	۲			۱۱		۱۵				
۱۳	حومه تبریز ماسنج بستان آباد سردرود	۲			۴					۲		۹				
۱۴	بهداری اسکو	۱	۱		۱	۱	۱			۶	۱۴	۹	۱۵			
۱۵	» دهخوارقان	۱			۱	۲	۱			۸	۱۰	۱۴	۱۰			
۱۶	» مراغه	۱	۱		۳	۱	۱			۷	۲۰	۱۹	۴۰(۱)			
۱۷	» چار اویماق	۱			۱							۱			(۱) متعلق به	
۱۸	» بناب				۱	۱	۱					۲			شیر	
۱۹	» تچیشیر				۱	۱	۱			۱		۳			خورشید	
۲۰	» ملک کندی				۱	۱	۱					۱			است	
۲۱	» شاهیندژ				۱	۱	۱			۱		۳			وزارت	
۲۲	» هشترود				۱	۲	۲			۱		۴			بهداری	
۲۳	» تکاب				۱	۱	۱					۲			کمک میکند	
۲۴	» میانسوی	۲			۱	۱	۱			۵	۱۰	۹	۱۰			
۲۵	» بکان				۱							۱				
		۲۹	۹	۴	۲۳	۲۱	۵	۳۳	۴	۱۶۷	۳۳۲	۲۹۵	۳۳۱	جمع نقل بصدقه بهد		

بهداری

شماره

ملاحظات	جمع تعداد تحت عنوان	جمع تیرات	تعداد تیرات و اسب	خدمت متفرک از جزیه	بازرسی	کارمند اداری	داروساز فنی	آب و کوب	پزشک بیمار	پزشک فوق	تشریح	مقول از صفحه قبل	شماره
	۳۳۲	۲۹۵	۳۳۲	۱۲۷	۴	۳۳	۵	۱۱	۲۳	۳	۹	۲۹	۲۶
	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱	۱							بهداری مرند
													۷۲
													« علمدار گریگر
													۸۲
													درمانگاه زنوز
													۹۲
													بهداری جلفا
													۵۳
													« شبستر
													۱۳
													« شرفخانه
													۲۳
													« خامنه
													۳۳
													« تسوج
													۴۳
													« سیس
راجع (۱)	۱۰	۱۰	۱۰	۹				۴					۵۳
براه آهن													« اهر وار سباران
بخرج													۶۲
وزارت													« ووزقان
بهداری													۸۳
													« کلپیر
													۸۳
													« خدا آفرین
	۱۴ (۱)	۸	۱۵	۵									۹۳
	۵۰	۲۵	۵۰	۱۲	۴	۱	۱	۲	۱	۱	۲	۲	« میانه
													۵۴
													« اردبیل
													۱۴
													« نمین
													۲۴
													« بیله سوار
راجع (۲)													۳۴
بشرو													« گرمی
خورشید													۴۴
آستارا													« نیر
وزارت	۱۲	۱۰	۱۲	۷									۵۴
بهداری													« مشکین شهر
کماک میکند	۱۰	۷	۱۰	۲									۶۴
بیمارستان													« سراب
شرو													۷۴
خورشید													« خلخال
است کارمند	۲۰	۱۶	۲۰	۱۰									۷۴
ودارواز	۱۵ (۲)	۱۵	۱۵	۱۱									« کاغذ کنان
بهداشی													۹۴
است													« سنجد
													۵۰
													« آستارا
													۱۵
													« ماکو
													۲۵
													« بلدشت
	۴۷۴	۴۴۱	۴۷۴	۲۵۴	۴	۴۱	۶	۳۷	۴۱	۶	۱۷	۳۶	جمع نقل بصفحه بعد

ردیف	بهداری	متر	پوشش	قالب	پزشکیار	آبگرفت	داروسازخانه	کارمند اداری	بازرسی	خانه متعلقه از جزء	امداد نخبجویان	جمع اوقات	جمع امداد نخبجویان	ملاحظات
	مقبول از صفحه قبل	۲۹	۹	۴	۲۳	۲۱	۵	۱۳	۴	۱۶۷	۳۳۲	۱۹۵	۳۱۲	
۵۴	بهداری رضاییه	۱			۶			۵	۲	۱		۱۵		
۵۵	بیمارستان ۶۵ نخبجویان	۱	۳	۱	۳	۱	۲	۲	۲۷	۲۰	۲۰	۳۸	۶۰	
۵۶	درمانگاه ۱				۱				۱			۲		
۵۷	" ۲								۱			۲		
۵۸	بازانداز چای				۱							۱		
۵۹	بیگو چای								۱			۱		
۶۰	نازلو چای								۱			۱		
۶۱	روضه چای								۱			۱		
۶۲	انزل								۱			۱		
۶۳	سلدوز								۲			۲		
۶۴	اشنویه								۱			۲		
۶۵	سر دشت								۱			۲		
۶۶	آلان بر آغوش				۱				۱			۳		
۶۷	بهداری خوی	۲	۱		۱		۳		۸	۳۰	۱۵	۴۰ (۱)		
۶۸	قره ضیاء الدین											۱		
۷۰	بهداری شاهپور	۱			۲	۱	۱		۱۵	۱۵	۱۵	۲۰	۱۵	
۷۱	" مهیاد	۱				۲	۱		۴	۱۵	۱۵	۸	۱۵	
	جمع کل	۴۲	۲۳	۲	۵۳	۴۷	۷	۵۳	۶	۳۱۹	۵۹۴	۵۵۷	۳۶۵	

(۱) راجع بشیر و خورشید سرخ کار - مندان از بهداری حقوق میگیرند

اصلاحات بهداشتی

اقداماتی که از سال ۱۳۲۶ برای اصلاح امور بهداشت در حوزه آذربایجان شده بدو جزء تقسیم میشود :

جزء اول - از محل عطایای ملوگانه

- ۱ - تکمیل ساختمان بیمارستان و سه فقره اوله کشی خوی با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰ ریال مساحت زیر بنا ۱۰۳۰ متر مربع قسمت تحتانی خاتمه یافته و قسمت فوقانی در شرف اتمام است
- ۲ - ساختمان بیمارستان صدتختخوابی تبریز با اعتبار ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال چون مقرر است بیمارستان مزبور جنب دانشگاه ساخته شود لهذا موضوع در بستگی ساختمان دانشگاه پیدا کرده و اقدامی هنوز نشده است
- ۳ - تکمیل ساختمان بیمارستان مراغه با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰۰ ریال قسمت اصلی این بیمارستان بمساحت ۱۳۰۰ متر مربع و قسمتهای اضافی آن بمساحت ۵۵۰ متر مربع زیر بنا خواهد بود و این بیمارستان در زمینی بمساحت ۴۲۰۰۰ متر مربع قرار دارد بنای اصلی تمام و بنای اضافی در شرف اتمام است
- ۴ - بیمارستان رضائیه با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰۰ ریال بنای آجری بمساحت ۸۵۰ متر مربع سه اشکوبه که دو اشکوبه آن فعلاً در دست ساختمان و قریباً خاتمه خواهد یافت
- ۵ - بیمارستان سی تختخوابی در سراب با اعتبار ۱۵۰۰۰۰۰۰ ریال ده هزار متر زمین برای آن تهیه و ساختمان آن که ۸۵۰ متر مربع است در جریان تکمیل است
- ۶ - بیمارستان سی تختخوابی در خلخال با اعتبار ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال ساختمان

آن آجری بمساحت ۸۵۰ مترمربع دردواشکوبه درمحوطه بمساحت دههزار مترمربع درجریان تکمیل است

۷ - درمانگاه و بیمارستان شاهپور بااعتبار ۵۰۰۰۰۰ ریال اعتبار بنای آن یک اشکوبه و آجری بمساحت ۴۵۰ مترمربع در دست ساختمان است

۸ - برای ازدیاد و تنظیم آب مشروب شهر تبریز ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال این مبلغ جزء سرمایه شرکت آبیاری آذربایجان منظور و تنقیه قنات آب حیات تمام و لوله کشی بشهر شروع شده است

۹ - لوله کشی شهرخوی بااعتبار ۳۵۰۰۰۰ ریال در حدود یکهزار متر لوله کشی شده باقی که از نوع لوله سیمانی است درجریان است

۱۰ - برای ازدیاد و تنظیم آب مشروب رضائیه بااعتبار ۵۰۰۰۰۰۰ ریال که انجام این عمل نیز برعهده شرکت آبیاری آذربایجان گذاشته شده است

جزء دوم درمانگاههای سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی

سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی که تحت سرپرستی اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی و ریاست عالیبه والا حضرت اشرف پهلوی در سال ۱۳۲۶ در تهران ایجاد و شروع بکار نموده در سال ۱۳۲۵ ده درمانگاه بشرح زیر در حوزه آذربایجان ساختمان و آنرا دائر کرده است :

۱ - گرمی	۲ - بیله سوار	۳ - خیابو	۴ - بوکان
۵ - نقده	۶ - قره آغاج هشتروود	۷ - پلدشت	۸ - سیه چشمه
۹ - شرفخانه	۱۰ - اشنویه		

تمام مخارج این درمانگاهها از حقوق پزشك و پزشككار و پرستار و هزینه دارو بحساب سازمان شاهنشاهی است بعلاوه در نظر است در سال ۱۳۲۷

بیست درمانگاه دیگر بشرح زیر در آذربایجان ساختمان و دایر نماید

۱ - خداآفرین	۲ - کلیبر	۳ - اصلاندوز	۴ - سراسکند
۵ - شوت	۶ - عجبشیر	۷ - ملک کندی	۸ - آواجیق
۹ - گیوی	۱۰ - سردشت	۱۱ - خانه	۱۲ - بازرگان
۱۳ - انزل	۱۴ - هروآباد	۱۵ - بناب	۱۶ - نمین
۱۷ - نیر	۱۸ - سیاه چمن	۱۹ - شاهیندژ	۲۰ - خمنه

برای هر یک از درمانگاههای مزبور دوهزارمترمربع زمین مناسب
سآب تعیین و سنداتتقال آن بسازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی بثبت
رسیده و برای ساختمان حاضراست .

